

**ЦЕРКВА ПОКРОВИ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
У СЕЛІ ПРИБОРЖАВСЬКОМУ (КОЛ. ЗАДНЕ)**

За переказами старожилів, на лівому боці за річкою під горою Виношій Кігубук, була дерев'яна церква та невеликий монастир, і відтоді та місцевість називається Монастирець на Камінці.

Першу достовірну інформацію про церкву у нашому селі знаходимо в документах, які датуються 1747 та 1751 рр. Це була невелика дерев'яна церква присвячена св. Іоану Предтечі, вкрита соломою, у досить поганому стані, мала два дзвони. Село нараховувало тоді близько 200 чоловік.

З плином часу населення збільшувалося і постало питання про побудову більш просторої церкви, яка б могла помістити всіх бажаючих. Строяв цю церкву відомий закарпатський філософ, історик, літератор, енциклопедист Василь Довгович (1783-1849 рр.), який тоді служив на приході сусіднього села Довгого (1811-1824 рр.). Можна з певністю сказати, що будівництво велося під його безпосереднім керівництвом та наглядом. Землю під церкву виділили безплатно родина Сабадошів та Кришеник (Миринівський) біля старої дерев'яної церкви у місцині під назвою "Цокрубо". За народними переказами відомо, що храм будували майстри "гв'яни" – італійці. За іншою версією, що роботу виконали майстри із м. Кромнахи (Східна Словаччина) – брати Поленчіки Іван, Мартин та Степан, які за виконану роботу дістали від села землю, на якій осіли і від них пішов рід Полончаків. Будівництво тягнулося близько 10-ти років і закінчилося у 1824 р., про що свідчить дата, вибита над вхідними дверми (зараз її уже майже не видно). А коли храм був готовий, то розчулені люди цілий день молилися на колінах. Із старої дерев'яної церкви перенесли до нової 2 дзвони, іконостас, книги та ін. За час будівництва змінилися два духівники.

Підготовка до будівництва почалася ще у кінці XVIII століття за пароха о. Михайла Бабурнича. Община відправила декількох авторитетних односельців для збору коштів у інші села. Як згадують старожили, добровільно визвалися йти збирати гроші два брати із родини Темрю, які служили кураторами в церкві. І не було від них ніякої вістки протягом довгого часу. Уже думали, що з ними щось трапилось та на щастя повернулися живі-здорові із великою сумою. Інший переказ розповідає, що одного чоловіка не було дуже довгий час і всі думали, що десь загинув. Та він повернувся через 6 років (!) і приніс повний черес (широкий поясний ремінь із шкіри) грошей.

Офіційний документ підтверджує, що на 1801 рік стояла ще дерев'яна церква, але вже заготовили матеріал на будівництво нової. Для цього потрібно було ще 800 ринських від держави, а всю "роботу ручну і возову вірники безплатно дають".

Це була традиційна базилічна однонавна церква розмірами (внутрішні) 14.10 x 7.90 м., з абсидами по обидва боки нави, перекритої арковими склепіннями. Фасади нави (неф) мали по три вікна. Вівтарна частина (святинище) має заокруглену східну стіну і по вікнові на кожному фасаді. Крім головних вхідних дверей на західній стороні, були ще одні двері на північній стіні.

Вежа стоїть на окремому фундаменті і примикає до західного фасаду храму. Вона була триярусна, завершена бароковим ансамблем форм – шатро із зрізаними ребрами, восьмигранна баня (купол), глухий ліхтарик і над ним шатрик з маківкою. У нижньому ярусі над дверима було кругле вікно з датою спорудження церкви під ним. Другий ярус мав одне прямокутне вікно на західному фасаді, а верхній – по арковому вікнові на всіх чотирьох стінах. Профільований карниз завершував стіну нави і відділяв перший ярус вежі.

Стіни були кам'яні, а склепіння - з цегли. Хори зроблені з дерева. Панування заокруглених ліній у плані церкви засвідчують певний вплив барокового стилю. Зовні декорування стін було доволі скупим. Білі смуги акцентували всі кути храму та членували стіни на секції з вікнами. Особливістю була добротна кладка склепінь та деякі барокові елементи характерні для церков у сусідніх селах. Розмалювали церкву “поляки” (галичани ?) і також за це дістали землю.

14 серпня 1838 р. церковний уряд призначає парохом у с. Задне священика о.Іоанна Паппа, з іменем якого і пов'язується відкриття у 1841 р. церковно-приходської школи, в якій першим учителем був Олександр Зейкан із села Імстичева. У 1867 р. на запитини місцевого священика о. І. Паппа у село прибули брати Когоденчаки Томфіль, Корнель та Модест. Переказують, що вони були десь із Словаччини. Ці майстри – різьб'ярі і зробили новий іконостас та інші дерев'яні роботи. Після закінчення робіт вони осіли у селі, та ще й забрали до себе двох своїх сестер. Як згадують старожили, найдовше жив Томфіль, який славився доброю бондарською роботою. Робив різні кадки, бочки та інше. Зробивши наприклад бочку, то для перевірки міцності її спускали з гори. Помер Томфіль у 1916 р.

За свідченням жителя села, художника - іконописця, який розписав більше 40 церков у нашому краї, Івана Андрішки, стиль, яким розмалювано іконостас, належить знаменитому художнику Фердинанду Видра. Коли на початку 50-х років забирали іконостас, то на задній стіні був надпис на угорській мові: “Розмалювано 1910” і підпис.

На початку століття общиною було закуплено ще два дзвони і тепер їх уже налічувалося 4 штуки. Під час Першої світової війни, у 1917 р., військовою владою було реквізовано два дзвони у переплавку на метал. Залишився малий дзвоник з 1790 р., та новий з 1911 р., відлитий у м. Темешоара на фабриці Антона Новотні (до речі, держава так і не розрахувалася з общиною за реквізовані дзвони). 7 квітня 1920 р. село, яке

тоді нараховувало 1640 чоловік, повністю перейшло на православне віросповідання. Першим священиком став о. Андрій Рацин.

У грудні 1921 р., на кошти тодішнього церковного дяка Івана Сабодоша було зроблено дяконські двері (вони є атрибутом іконостаса). На лівих дверях залишився надпис: “Іоанн Сабодош в славу Божію поставив сія двері декембра года 1921.”

У 1927 р. у судовому порядку від сільської общини храм було забрано і передано греко-католикам, яких ледве нараховувалося 20 чоловік (в основному приїжджі вчителі). З приходом советської влади у жовтні 1944 р., греко-католицька церква перестає діяти, бо учителі майже всі виїхали. А щоб храм не пустував, то в ньому почергово проводилося богослужіння. Із створенням у 50-х роках колгоспу храм перетворили на склад, віддавши перед тим у монастир села Теребля іконостас. А коли був ліквідований і монастир, то його перенесли до сільської церкви, де він і зараз продовжує виконувати свої функції. 11 жовтня 1962 року храм зняли із реєстрації, а невдовзі з нього скинули хрести та здерли покрівельний матеріал. Зараз церква поступово руйнується під дією природних сил.

Священики, які вели будівництво та проводили богослужіння у церкві за часи її існування:

1821р.	- о. Василь Купар	(гр.-кат.);
1831 – 1838 рр.	- о. Адам Лазар	(гр.-кат.);
1838 – 1869 рр.	- о. Іван Папп	(гр.-кат.);
1869 – 1870 рр.	- вакантне	
1870 – 1891 рр.	- о. Григорій Грибовський	(гр.-кат.);
1891 – 1920 рр.	- о. Омелян Егреші	(гр.-кат.);
1920 – 1921 рр.	- о. Андрій Рацин	(прав.)
1922 – 1925 рр.	- о. Лука Ольховий	(прав.)
1925 – 1927 рр.	- о. Георгій Полончак	(прав.)
1927 – 1933 рр.	- без священика	
1933 – 1935 рр.	- о. Микола Ляхович	(гр.-кат.);
1935 – 1939 рр.	- о. Василь Похил	(гр.-кат.);
1940 – 1941 рр.	- о. Михайло Тербан	(гр.-кат.);
1941 – 1944 рр.	- о. Василь Янкович	(гр.-кат.);
1944 – 1950-ті	- о. Георгій Полончак	(прав.)